

Др ДИМИТРИЈЕ ДИМИТРИЈЕВИЋ

ГОСПОД ИСУС ХРИСТОС КАО ПОБЕДНИК СМРТИ И ИЗВОР БЕСМРТНОСТИ

I

Умирање је нешто противу чега је сам живот. Живот је, дакле, такав да се бори противу смрти и то не само неким својим особинама него целим својим бићем, самом својом суштином. Његова противност смрти снажно долази до изражаја у његовом телеолошким појавама које га карактеришу. Њима се изграђује организам на типичан начин и чува од разорног дејства које угрожава како његову особеност тако и његову егзистенцију уопште. У томе је живот упоран и не само упоран него и изванредно вешт. Он поступа тако као да „зна шта хоће” и оно што „хоће” остварује „мудро”. Упорност и мудрост живота, као особине његовог телеолошког карактера, нарочито јасно долази до изражаја у експерименталним резултатима које даје „механика развића”. Ти експериментални резултати показују да организам, до извесне фазе свога ембриолошког развитка, „уме” да исправи поремећаје који му се насилно наметну и дође до оног облика који је за њега нормалан, па може чак и поједине насилно отстрањене делове да регенерише.¹

Борба противу смрти је, дакле, општа особина живота, али је сама борба различита. Карактер борбе зависи од особености самих живих бића. Јер жива бића, иако имају исте главне особине живота, ипак нису у свему идентична, имају и својих особености. Она се међу собом разликују многим индивидуалним особинама, карактеристичним за поједине групе. Те особине у многоме одређују начин и природу борбе живота противу смрти.

Човек је несумњиво особити израз живота. Он има сличности са свима облицима живота, али и особености које му дају посебно место у природи, те се оним што је за његово биће специјално битно разликује од сваког живог бића. Посебно место у природи даје му то што је духовно, лично биће. Стога његова реакција на смрт не мора бити само биолошка, инстинктивна, истоветна са реакцијом живота уопште, него може бити и духовна, лична. Свакако је сваки нормалан човек лично биће, али садржина личности није код свих истоветна, те како ће човек, као лично биће, да реагира на смрт зависи и од садржине његове личности. Многе ствари могу да одређују реакцију на смрт, али су најглавније идеје смрти и бесмртности, остварене у смрти Сократа и Исуса Христа као и у Христовом васкрсењу. Како су они умрли и шта значи Христово васкрсење за начин умирања?

¹ Bernhard Dürken, Entwicklungsbiologie und Ganzheit, Teubner in Leipzig und Berlin 1936, 64 f. f.

II

Сократова смрт је изузетно ретка: као Сократ ретко ко умире. Он је умро без икаквог страха од смрти и жалости ма за чим земаљским. Лако се растао чак и са својом породицом, женом и три сина од којих су двојица били мали. Њих је послао кући, а код себе задржао само своје ученике, с којима је провео време до смрти у разговору о бесмртности душе. Он није одгађао смрт до последњег тренутка, него је раније затражио чашу са отровом. Пружени пехар са раствореним отровом прихватио је „сасвим ведро”, није ни „мало задржао ни променио боју или лице” него је „по свом обичају, исколачио очи и питао: Шта кажеш за овај напиток? Сме ли се мало излити коме на жртву или не?” Онда је принео „пехар к устима па сасвим лако и пријатно отров испио”. Кад је потом приметио да му ноге отежавају, легао је на леђа чекајући да га смрт потпуно уништи. Пред сам издисај Сократ је мирно рекао свом ученику Критону да боговима принесе петла на жртву, па је потом занавек заћутао.² Тако је Сократ „неустрашиво и благородно одлазио у смрт”.³

Сократ је, каже он, „растанак душе са телом”, те „мртав бити човека. Смрт је радо отишао у смрт, јер је мислио да је она добра за не значи друго него то да се, с једне стране, тело растало са душом и да је само за се, и да се, с друге стране, душа растала са телом и да је сама за се”.⁴ У том смислу смрт је добра за човекову душу. Јер душа је та којом се може сазнати „нешто од онога што одиста постоји”.⁵ А телом се оно што „одиста постоји” не само не може сазнати него оно спречава душу да до истине дође, па је у интересу саме душе да се ослободи тела, да би се приближила истини. Сократ каже да душа „мисли најбоље онда кад је ништа не збуњује, ни слух, ни вид, ни бол, ни каква сласт, него кад се у највећој мери ограничи на саму себе, без обзира на тело, па када, колико год може, без заједнице и без додира с њим, тежи за оним што одиста постоји”.⁶

Душа се до извесне мере може ослободити тела и за време земаљског живота. То је постепено умирање којим умиру филозофи, уколико очисте своју душу од свега телесног и повуку се у себе. Али такво, филозофско умирање је недовољно за потпуно сазнање истине. Душа мора потпуно да буде ослобођена тела, да би сазнала оно што „одиста постоји” потпуно. То се дешава само смрћу. Јер „ако хоћемо да икада сазнамо нешто у његовој чистоти, онда се морамо избавити од тела и самом душом гледати ствар по себи. И, као што се чини, оно за чим чезнемо и о чему тврдимо да смо његови љубимци — а то је сазнање — имаћемо тек онда кад умремо, као што показује наше разлагање, а не док живимо”.⁷ Стога „прави филозофи истински теже умрети, и од свих људи њима је смрт најмање страшна”.⁸ Сократ је тако мислио о смрти и тако умро, као филозоф доследан свом учењу.

² Платон, Федон или о души, превео Милош Ђурић, Београд, 1937, 106/7.

³ Исто, 3

⁴ Исто, 16

⁵ Исто, 17

⁶ Исто, 18

⁷ Исто, 20

⁸ Исто, 21

III

Христова смрт, односно Његово понашање пре и за време умирања, битно се разликује од Сократове смрти. Њему сама помисао на смрт тешко пада и жалости Га до краја живота. Он каже „мени се ваља крстити крштењем — и како ми је тешко док се ово не сврши!“ (Лк. 12, 50) и „жалосна је душа моја до смрти“ (Мр. 14, 34). Али, помисао на смрт није Га само жалостила и тешко Му падала него Га је и плашила: у Гетсиманском врту „поче стрепети и бојати се“ (Мр. 14, 33), „поче тужити и бојати се“ (Мат. 26, 37), кажу јеванђелисти. Тако се страшно бојао смрти да Му је била потребна чак и утеха с неба. Јер „јави му се анђео с неба и крепио га је. И будући у страху још се боље молио. Зној његов беше као капље крви које капљу на земљу“ (Лк. 22, 43—44). А у посланици Јеврејима каже се да је Христос „с великом виком и са сузама“ у очима молио Онога „који га је могао избавити од смрти“ (5, 7). Стога што је био противу смрти, Исус Христос није умро мирно него „повика из гласа и издахну“ (Мр. 15, 37).

Зашто се Исус Христос бојао смрти и никако, ни у последњем моменту, није могао да се помири с њом?

Исус Христос, као прави човек, у свему једнак са људима осим у греху који је био потпуно стран Његовој природи, свакако је био противу смрти и страдања самом својом човечанском природом, пошто је човечански осећати бол и задовољство и бити противу бола а за задовољство. То је Исус Христос показао за живота кад је, на пример, једном приликом избегао смрти и другом приликом успротивио се оном слуги који Га је на суду код Ане ударио. Али, иако је својом човечанском природом морао бити противу смрти, ипак Христова реакција на смрт, Његово целокупно понашање пре и за време умирања, не може се објаснити само природном, биолошком реакцијом на смрт. Исус Христос је несумњиво имао разлога да савлада природни страх и радо пође у смрт. Кад је то могао да учини Сократ само због једне идеје, идеје о смрти и њеном значају за човека, зашто то не би могао да учини Исус Христос Који је имао много озбиљнији, дубљи и оправданији разлог за херојско примање и подношење смрти! Јер Господ Исус Христос је унапред знао да треба да пострада по вољи Оца ради нас људи и нашега ради спасења, и то је био довољн разлог за херојско примање и подношење мученичке смрти, утолико пре што је Христос тако несебично и безусловно волео човечанство да се молио Богу чак за своје непријатеље, за оне који су Га распели на крст да им опрости грехове, јер не знају шта чине.

Али, Исус Христос се ипак бојао смрти, иако је знао да она служи као средство у спасењу човечанства. Шта то значи? То значи да је Исус Христос био противу смрти али не због тога што је прате страшна страдања која се тешко могу поднети и кад се херојски страда, него из неког другог разлога. Смрт је за Њега била страшна, иако је требала да послужи спасењу човечанства, стога што је по себи тако зла да је ни најхуманији циљ не може осветити и учинити добром. Јер циљ не оправдава средство или средство се не освећује циљем. Али, чиме је смрт тако зла да се не може осветити ни најхуманијим циљем? Шта је смрт за Господа Исуса Христа?

Смрт је за Исуса Христа страшно зло у религиозном смислу те речи. Она је сама по себи зло, те не може бити добра ни онда кад служи добром циљу. Оно што чини да је смрт тако страшно зло да се ни у ком случају не може примити као добро то је њен сотонски и антибожански карактер. Она у суштини није ништа друго него „непријатељ” Божји, како је назива ап. Павле (I Кор. 15, 26), а која се мисао изражава и у Откровењу Јовановом, кад се каже да ће смрт бити бачена „у језеро огњено”, које је стварно „друга смрт” (20, 14). Смрт је, дакле, „непријатељ” Божји који ће на послетку бити уништен.

Смрт је „непријатељ” како с обзиром на њено порекло тако и с обзиром на њено дејство. Пореклом је „непријатељ” стога што је последица греха који је човеком непослушношћу и непријатељством према Богу ушао у свет. Јер „кроз једнога човека грех уђе у свет и кроз грех смрт, и тако смрт пређе на све људе, јер су сви зрешили” (Рим. 5, 12).⁹ Сотонски и непријатељски, антибожански карактер, пак, њеног дејства показује се у томе што разара човека кога је створио Бог и тако онемогућава његову заједницу с Њим и остварење његовог животног задатка овде на земљи. Јер Бог је створио човека као биће састављено из тела и душе и хоће да буде у заједници с њим као с таквим, да би он целим својим бићем овладао светом остварујући своје задано подобје на основу дате сличности. Смрћу се, међутим, ремете ови планови Божји. Јер после смрти не може бити праве заједнице између Бога и човека, иако је душа бесмртна, пошто сама душа није човек као што није човек ни само тело него обоје заједно уједињени у једној личности, створеној по слици Божјој.¹⁰

Али, смрћу се не само онемогућава заједница Бога и човека, него се, што је још горе, пада под власт „непријатеља” и долази под удар страшног проклетства Божјег. Јер ко се налази у власти смрти тај је на супротној страни од Бога и има Га противу себе, пошто је онај ко је у власти смрти стварно у власти греха. А ко је у власти греха тај не може да изврши вољу Оца, те је под ударом Његовог страшног проклетства. Јер је написано: „Проклет је сваки који не остане у свему што је написано у књизи законској”, (Гал. 3, 10).¹¹ Сем тога, смрт је зло, јер је дошла проклетством због греха, те је „плата за грех”. Дакле, смрт је заиста зло због њеног сотонског, антибожанског и античовечанског карактера.

Стога што је „непријатељ”, не може се примити мишљење да је смрт добра или да је само природни догађај; мишљење које се заступа не само у име филозофије него и у име натприродног откровења. Тако, не може се примити учење Амвросија Миланског да је само духовна смрт зло, а да су у погледу телесне смрти мишљења подељена, али да је, како он каже, по мишљењу библиских праведника и многобожачких мислилаца уствари и телесна смрт добра. Јер „смрт значи само крај природе, не казну”.¹² Зашто онда ап. Павле каже да је смрт „плата за грех”, ако смрт није казна? — Не може се примити као биб-

⁹ Zlatousti, Kommentar zum Römerbrief Kap. V, I (Patristička literatura citira se po nemačkom prevodu „Kirchenväter“)

¹⁰ Irinej Ljonski, Gegen die Häresien V, Kap. VI, I

¹¹ Zlatousti, Erklärung des Galaterbriefes Kap. 3, стр. 92

лиско ни учење Карла Барта, који, правећи разлику између „прве“ смрти под којом разуме телесну смрт и „друге смрти“ под којом разуме осуду на вечне муке, каже да телесну смрт не карактеришу она страшна својства која су карактеристична за „другу смрт“, пошто се у случају прве смрти ради о „природном умирању“. Појам „друге смрти“, каже он, „претпоставља појам прве којој зли, разорни, неприродни карактер оне друге није својствен“, пошто је смрт „приближавајући се крај човековог живота“.¹³ Свакако да телесна смрт не може бити тако страшна као духовна, али то не значи да телесна смрт није зло, него да је само природни догађај: „приближавајући се крај живота!“

Каква је за човека уопште, смрт је исто таква и за Богочовека Исуса Христа — „непријатељ“, јер и у односу на Њега испољава свој сотонски и антибожански карактер. Њен антибожански карактер у односу на Христа показује се, пре свега у томе што Га разара као Богочовека, што одваја Његово човечанско тело од Његове душе и Његовог божанства. То разарање је антибожанско, јер Син Божји је постао Богочовек не само по вољи него и дејством Божјим, пошто је Света Дјева Марија „зачела од Духа Светога“ (Мат. 1, 18), онда кад је Дух Свети наишао на њу и сила Највишега је осенила (Јк. 1, 25). Сем тога, антибожански карактер смрти у односу на Христа показује се и у томе што Му је смрт онемогућила заједницу с Богом коју је Он као Богочовек желео макар за најкраће време. Стварно, Исус Христос је и после смрти остао у заједници с Оцем Својим божанством и човечанском душом, јер је издахнуо с речима: „Оче, у руке твоје предајем дух свој“ (Јк. 23, 46) али је Његово тело најпре било у гробу. Најзад, сотонски карактер смрти у односу на Христа показује се и у томе што Га је довела у ситуацију да има Бога противу Себе и буде под ударом Његовог страшног проклетства. Исус Христос је, додуше, осуђен на смрт и распет невин, јер Он греха није учинио. Али, Он је примио на себе грехе целог света, те је третиран као грешник, страдајући за туђе грехе. Услед тога, као и услед смрти на крсту, Он је имао Бога противу Себе и Његово страшно проклетство. Јер „Христос нас је искупио од клетве законске поставши за нас клетва — јер је написано: „Проклет је сваки који виси на дрвету“ (Гал. 3:13).¹⁴

Стога што је смрт сотонског, антибожанског, антибогочовечанског и античовечанског карактера, Исус Христос је до краја живота остао њен непомирљиви непријатељ. Несумњиво је да Га је тај карактер смрти одлучио да реагира на смрт онако како је реагирао. А то значи да се Исус Христос молио Оцу да Га мимоиђе чаща смрти, смрт Му је тешко падала, бојао се и стрепео од ње, била Му је потребна утеха с неба и с великом виком је издахнуо не стога што се бојао страшних мучења која се човечанским снагама тешко могу поднети, него стога што ни за најкраће време није хтео да буде у власти „непријатеља“ и Бога има противу Себе са Његовим страшним проклет-

¹² Amvrosije Milanski, Exameron, XCV; Lukas Kommentar VII, 110

¹³ Karl Barth, Kirchlliche Dogmatik, Zürich 1948 III, 2, 777

¹⁴ Zlatousti, Erklärung des Galaterbriefes, K. III, v. 13, стр. 94

¹⁵ Oscar Cullmann, Unsterblichkeit der Seele und Auferstehung der Toten, Theologische Zeitschrift, Jahrg. 12, Heft 2, März-April 1956, 132 f. f.

ством. Јер једино на шта се на крсту жалио то је изразио речима: „Боже мој, Боже мој, зашто си ме оставио?“ (Мат. 27, 46).¹⁵

Христову реакцију на смрт одредила је, дакле, сама природа смрти, њен сотонски, антибожански и античовечански карактер. Али, Његова смрт се не може само са те стране и тог основа потпуно разумети. Јер како ће се реагирати на једну ствар не зависи само од ње него и од природе онога који реагира, од његове личности. То несумњиво важи и за Исуса Христа, те је, поред карактера смрти, Христову реакцију на смрт одредила и Његова личност. Стварно, Христова личност била је таква да је могла да реагира и стварно је реагирала на смрт баш онако како она заслужује. Тако је могао да реагира само Исус Христос стога што је Његова личност особита, што се одликује особинама које су својствене само њој. А то су, прво, што је Он у таквој заједници с Богом да је једно с Њим и због тога Син Његов љубазни Који је по Његовој вољи; и друго, што је био потпуно без греха; није био нити „роб греха“ нити „продан под грех“, те је као такав, са таквим особинама, морао да реагира на смрт са много већим ужасом и непријатељством него што из истих побуда може да реагира ма који човек. Јер негативна реакција на смрт, ако се иста схвати као религијско зло, је много непријатељскија што је побожност дубља и искренија. Стога нико не може тако непријатељски да реагира на смрт као Исус Христос, јер је сваки човек, више или мање, „роб греха“ коме није много стало до заједнице с Богом и моралне светости, те ситуација коју ствара смрт не може да му буде тако тешка као Исусу Христу који је једно с Оцем и савршено безгрешан.¹⁶

Али, иако је Његов став према смрти био непомирљиво непријатељски, ипак Исус Христос није избегавао смрт, није ни покушао да да отпор да не дође до ње нити је Својим ученицима дозволио употребу силе као средство да бране Његов живот, него је мирно, као јагње, ишао у смрт. Тако је одлазио у смрт стога што је Његов Отац желео да Он умре за спас целога човечанства, те је Исус Христос имао или да откаже послушност Оцу или да учини жртву примајући на Себе оно противу чега је — смрт. Исус Христос је био спреман на сваку жртву ако је то воља Очева. Тако он „открива своју врлину и светост и нама даје поуку да слушамо Бога и онда кад се природа противи“.¹⁷ Стога се молио Оцу речима: „Оче мој, ако је могуће, нека ме мимоиђе чаша ова! Али не како ја хоћу, него како ти!“ (Мат. 26, 39).

С обзиром на све ово што је до сада речено о Сократовој и Христовој смрти може се рећи зашто су се они различито понашали кад су смрти гледали у очи. Њихово различито реаговање на смрт несумњиво потиче отуда што су имали два различита мишљења о њој и били две различите личности. Јер док је Сократ умро као филозоф, доследан свом уверењу да је смрт добра ствар, јер души даје слободу да може да дође до пуне истине; докле је Исус Христос умро као Богочовек, доследан откровеној истини да је смрт зло.

¹⁵ ib. 135

¹⁷ Zlatousti, Mathäus-Kommentar, Kap. XXVI, I

IV.

Иако је Исус Христос био противу смрти, ипак је стварно доспео под њену власт, но не због своје слабости према њој, не стога што је она била јача од Њега, те није могао да јој се супротстави иако је хтео, него стога што је било потребно да Он сам умре да би Својом смрћу уништио грех и смрт као његову последицу. Јер смрт се може победити ако стварно постоји, па се на конкретном случају њено разорно дејство отстрани, живот као заједница душе и тела поврати и сачува од даље трулежности и умирања. Свакако је било безброј случајева на којима је могла да се победи смрт, јер Бог може све што хоће. Али, једино је Богочовек такав случај на коме је Бог хтео да победи смрт и људима поклони бесмртност, пошто човек заслужује смрт као „плату за грех“, те не може бити победник смрти. Стога је, дакле, било потребно да Христос умре, да смрт и над Њим покаже своју моћ, да би на Њему доживела и свој пораз. Христос је стварно умро, али и потпуно победио смрт и остварио бесмртност, јер је устао из мртвих, васкрсао. Јер Исус Христос „је уништио смрт и обасјао живот и нераспадљивост јеванђељем“ (II Тим. 1. 10).

Христово васкрсење је прва права и потпуна победа живота над смрти, то је бесмртност која не умире и живот који се не гаси, ма да је и пре Христовог васкрсења било васкрсења мртвих. Сам Христос је васкрсавао мртве, али то је била само привремена и непотпуна победа живота над смрти, сенка праве победе, јер су васкрсли понова умирали. Христово васкрсење је, међутим, права, потпуна и коначна победа живота стога што је Христос васкрсао, али не с телом које може опет да умре него са бесмртним, у чему се и састоји права бесмртност. Стога ће Богочовек Христос вечито остати с десне стране Бога Оца као Богочовек.

Јединственим васкрсењем је, дакле, сам Спаситељ постао бесмртан као Богочовек. Али, Његова бесмртност, ма како била Његова, ипак није само Његова, већ има универзално значење. Јер Његовим васкрсењем побеђена је смрт и остварена бесмртност уопште. То је принципиелна победа у Христу, те се односи не само на Христа него и на цело човечанство и цео свет. Стога ап. Павле Христово васкрсење повезује са општим васкрсењем, тврдећи да мора бити општег васкрсења ако је, што је сигурно, Христос заиста васкрсао и да Христос није могао васкрснути ако нема општег васкрсења. Јер он каже: „Кад се о Христу проповеда да је устао из мртвих, како говоре неки међу вама да нема ускрса мртвих? Ако нема ускрса мртвих, то ни Христос није устао“ (I Кор. 15, 12, 13).

Опште васкрсење мртвих и преображај живих, као и остала есхатолошка очекивања, су ствар будућности која је веома много удаљена од Христовог васкрсења и, усто, у погледу тачног времена када ће се све то остварити непозната не само људима него и самим бестелесним бићима. Али, иако је временски размак између општег и Христовог васкрсења тако велики, ипак Христово и опште васкрсење нису без икаквог историског континуитета, што би био случај кад би тек са остварењем есхатолошких очекивања отпочео нов период у историји света и човека и Христово васкрсење било усамљени догађај

који с њим нема никаквог историског континуитета. Историски континуитет између Христовог и општег васкрсења несумњиво постоји, јер нови период у историји света и човека стварно почиње са Христом, са Његовом личношћу, Његовим животом и радом, нарочито Његовом смрћу и васкрсењем. То је стварно царство Божје у Исусу Христу које карактерише „изобилје благодати и дара праведности“ (Рим. 5, 17). Тај период, уствари царство Христово, је у таквом односу са есхатолошким очекивањима да ће баш са њиховим остварењем доћи до своје пуне победе над старим периодом који пролази и тако постати, односно открити своју вечност. Јер „Његовом царству неће бити краја“.

Христовом царству, са којим почиње нови период у историји човечанства, припадају хришћани као његови чланови који примају Христа за свог Господа. Јер „ко је у Христу нова је твар“ (I Кор. 5, 17). кивања за њих имаће посебан карактер. Они ће, због свог односа са Христом, имати удела у Његовом васкрсењу, као што људи старог Стога што хришћани припадају Христовом царству, есхатолошка оче- периода који почиње са Адамом, због свог односа са њим, имају удела у Адамовом греху и његовим последицама. Јер „Први је човек од земље, земљани; други је човек са неба. Какав је земљани, такви су и земљани, и какав је небески, такви су и небески“ (I Кор. 15, 47—48).

Оно што ће се са умрлим хришћанима десити на крају света и века то је да ће васкрснути као што је Исус Христос васкрсао, те ће као што у Адаму сви умиру тако и у Христу Исусу сви васкрснути. Јер „Христос је устао из мртвих, први од оних који су умрли... Као што у Адаму сви умиру тако ће и у Христу сви оживети. Али сваки у свом реду: прво Христос, потом хришћани, о његову доласку“ (I Кор. 15, 20, 23, 23).

Тела која ће хришћани васкрсењем добити биће као и тело васкрслог Христа, те ће у том погледу бити једнаки с Њим као што су Адамови потомци једнаки са Адамом. Јер „како смо носили слику земаљскога, тако ћемо носити и слику небеснога“ (I Кор. 15, 49), те ћемо бити „једнаки слици Сина његова (Рим. 8, 29), Који „ће преобразити наше понижено тело да буде једнако његовом славном телу“ (Фил. 3, 21).

Васкрсла тела добиће својства која се битно разликују од својстава земаљског тела. Она ће бити, као и Христово, непролазна, бесмртна, вечна, славна, духовна и силна. Јер „сеје се распадљиво, устаје нераспадљиво; сеје се презрено, устаје славно; сеје се слабо, устаје силно; сеје се тело душевно, устаје тело духовно... Јер мора ово распадљиво да се обуче у нераспадљивост; и ово смртно да се обуче у бесмртност“ (I Кор. 15, 42—44, 53).

Хришћанима, дакле, као члановима Христовог царства, претстоји преображај њихове телесне природе у смислу добијања Христовог славног тела кад наступи остварење есхатолошких очекивања. Али, такав исход новог историског периода који почиње са Христом, није

¹⁸ Atenagora, Über die Auferstehung der Toten, 15, 18.

¹⁹ Erns Gaugler, Die Verwandlung des Menschen und der Welt, ein Grund-Gedanke der paulinischen Theologie, Internationale kirchliche Zeitschrift, 20 Jahrg., Januar—März 1930, Nr. 1, 9 f.

механичка нужност: не морају сви хришћани васкрснути са телом које ће бити „једнако његовом славном телу“. То је само могућност која не мора безусловно да се оствари, али могућност у коју се уопште не може сумњати. Јер хришћани имају у себи Светога Духа који је стваралачка животворна сила, те васкрсење мртвих и преображај живих није никакав проблем. Јер „ако у вама живи Дух онога који је Исуса подигао из мртвих, онај који је Христа Исуса подигао из мртвих, оживеће и ваша смртна телеса Духом својим који живи у вама“ (Рим. 8, 11). Према томе „Бог... нам је дао Духа као капару“ (I Кор. 5, 5).

За остварење ове могућности: да се васкрсне са телом које ће бити „једнако његовом славном телу“ неопходно је потребно да се испуни један услов. Наиме, да се својим земаљским животом има удела у Христовом животу и тако оствари христоликост, јер не могу васкрснути са Христовим славним телом они који живе неморалним животом. Христоликост, пак, не може се остварити само природним силама и напорима, него су неопходно потребни натприродни дарови Светога Духа. Јер Свети Дух нам се не даје да мирује у нама или да га искоришћавамо као средство за свој живот по мислима срца свог злог, него да нас унутрашње препороди, да се „наш унутрашњи (човек) обнавља сваки дан“ (II Кор. 4, 16), да, дакле, „Духом његовим ојача наш унутрашњи човек“ (Еф. 3, 16). То обнављање и јачање има свој циљ. Циљ у смислу кога Дух Свети изпраћује нашег унутрашњег човека је сам Господ Исус Христос. Тим процесом иде се за тим да Христово обличје постане у нама. Јер ап. Павле каже: „Децо моја, коју опет с муком рађам, док обличје Христово не постане у вама“ (Гал. 4, 19).

Али, за васкрсење са славним Христовим телом није довољно само то да се унутрашњим преображајем оствари Христово обличје, него је потребно и то да се тело искористи као орган којим се „унутрашњи човек“ служи у вршењу воље Божје. Јер божански је захтев да се „стари човек који пропада у жељама преварљивим“ одбаци и сваки хришћанин обуче „у новог човека који је по Богу створен, с правом праведношћу и светошћу“ (Еф. 4, 22, 23), или, како ап. Павле каже на другом месту, да се стари човек са делима његовим свуче и обуче нови који се обнавља за познање, по слици онога који га је створио (Кол. 3, 9, 10), те стога треба поморити „уде своје који су на земљи за земаљско...“ (Кол. 3, 5) и дати „уде своје за слуге правде, да budete свети“ (Рим. 6, 19). Према томе Дух Свети се даје за живот који је израз целокупног човековог бића, не само душе него и тела. Јер „ако Духом живимо, по Духу и да ходимо“ (Гал. 5, 25). Такав живот којим се постаје христолик је услов да се васкрсне са телом које ће бити „једнако његовом славном телу“.

Према томе васкрсење је догађај будућности којим ће се стваралачком, животворном силом Божјом поново вратити у егзистенцију човек, чија је првобитна земаљска егзистенција на земљи уништена смрћу, са том разликом што ће друга егзистенција бити вечна, те ће човек, као биће састављено из тела и душе, бити бесмртан. Таква бесмртност човека је оправдана и потребна, јер је човек у сваком свом животу, било у праведном или грешном, учествовао целим свјим би-

ћем, па је потребно да целим својим бићем прими награду или казну за свој земаљски живот. Аテナгора каже: „Вечно мора постојати човек који се састоји из душе и тела. То је могуће само тада ако васкрсне“. „Ја разумем“, каже он даље, „под двојаком природом човека који се састоји из душе и тела и тврдим да је човек баш у овој двојакој природи одговоран за све своје радње и да прима част и казну које му припадају“. Према томе „мора се под свима околностима десити васкрсење обездушених и такође чак распаднутих тела и морају се поменути људи опет у двојаку природу њиховог бића појавити“.

Овакво схватање човекове бесмртности није истоветно нити са јудејским нити са грчким. Са јудејским није потпуно истоветно стога што је, по њему, васкрсење само оживљавање мртвог тела које лежи или се већ распало у гробу, као што је, на пример, Лазарево васкрсење. Исус Христос није у том смислу схватао опште васкрсење. Јер кад су Га питали садужеји — који уопште нису веровали у васкрсење мртвих с намером да Му докажу да је јудејско схватање васкрсења, које је по њиховом мишљењу и Христос делио, нетачно — чија ће о васкрсењу бити жена која се седам пута удавала за седморо браће, онда им је Исус Христос рекао да постављају такво питање и оспоравају васкрсење мртвих зато што не знају писмо и силу Божју. Јер „кад устану из мртвих, нити ће се женити ни удавати, него су као анђели на небесима“ (Мр. 12, 18—27). Дакле, васкрсењем мртвих неће просто оживети тела умрлих да наставе ранију своју егзистенцију, него ће се са њима нешто важно десити, велика измена.

Грчко, пак, схватање бесмртности је још више различито од хришћанског неголи јудејско. Јер оно говори само о бесмртности душе, али не и тела које се схвата као тамница душе и жели ослобођења од њега. Стварно, и хришћанство гледа на тело као терет под којим се мора уздисати и тражити ослобођење, али хришћани не желе да остану потпуно без тела, да буду „голи“, само са бесмртном душом, него желе да место земаљског тела, зараженог грехом и смрћу, добију ново тело које ће, заједно са бесмртном душом, и само бити бесмртно, свето, славно, духовно и нераспадљиво. Јер ап. Павле каже: „Ако се наш земаљски шатор сруши, имамо зграду од Бога, кућу нерукотворену, вечну, на небесима. Јер (док смо) у овоме (телу), уздишемо, желећи да на земаљски обучемо свој небески стан, јер се (само тако), ако смо га обукли, нећемо наћи голи. Јер ми који смо у овоме шатору, уздишемо оптерећени, јер нећемо да се свучемо, него да на земаљско обучемо небеско, да живот прожде смрт. А онај који нас је за ово приправио, Бог је, који нам је дао Духа као капару“ (II Кор. 5, 1—5).

V

Смрт је свакако још увек „непријатељ“ ма да је побеђена, јер није потпуно уништена, те ће таква остати до краја света и века, док не буде уништена као „последњи непријатељ“ и бачена у „језеро огњено“. Стога смрт не може ни у ком случају бити добра за хришћане, јер за њих не може бити добро оно што је „непријатељ“ Божји, те је теориско-практична борба противу болести и смрти не само оправдана него и морална обавеза, па се стога може плакати и ридати кад се у гробовима види по образу Божјем саздана наша красота: безоблична, безславна и безизгледна.

Али, иако ће до краја света и века сачувати свој сатонски карактер, смрт ипак није више тако страшна и ужасна као што је била док није побеђена, док је била апсолутни господар живота. Јер она је побеђена и време њеног трајања је ограничено, те ће кад буде потпуно уништена наступити вечна бесмртност. Умирање са вером да је смрт побеђена и надом да ће по истеку извесног времена бити потпуно уништена и бесмртност остварена, свакако не може бити тако страшно као кад се умире са уверењем да се смрћу потпуно и заувек завршава човека егзистенција.

Сем тога, смрт није више тако страшна за хришћане ни стога што она не разара заједницу Бога и човека потпуно ако она постоји, нити човека ставља у ситуацију да буде под ударом страшног проклетства Божијег, иако се он као хришћанин налази у власти „непријатеља”. Јер Исус Христос је скинуо проклетство с рода људског и измирио Бога и човека, те хришћани, ма да се налазе у власти „непријатеља”, нису непријатељи Божји него „грађани са светима и домаћи Богу” (Еф. 2, 19); грађани који очекују потпуно ослобођење из ropства „непријатеља”. У том смислу ап. Павле с правом каже: „Било, дакле, да живимо, било да умремо, Господњи смо! Јер зато Христос умре и оживе да овлада и мртвима и живима” (Рим. 14, 8, 9).

Стога што увек не разара заједницу Бога и човека него може хришћане да доведе још у ближи контакт с Њим него што је овај за живота, многи хришћани се не само не боје смрти него јој се још и радују, ако верују да ће тако доћи у заједницу са својим Спаситељем и добити награду коју око не виде, ухо не чу и у срце човека не дође. Јер „како смо, дакле, увек добре воље и знамо да смо, док смо у телу, далеко од Господа — јер (још) у вери живимо, а не у гледању —, ипак смо добре воље и више волимо оставити тело и бити код Господа. Зато се старамо да му, били у телу или изван тела, будемо угодни. Јер нам се свима ваља јавити на суду Христову, да сваки прими што је за живота у телу учинио, добро или зло” (II Кор. 5, 6—10).

Али, смрт може да буде ужасно страшна и за хришћане и то баш због васкрсења и бесмртности, ако се за непобожност и неморалност очекују гњев и љутња на дан гњева (Рим. 1, 18; 2, 8). Јер после телесне смрти има и биће васкрсења, али после „друге смрти” која је „језеро огњено” где ће бити плач и шкргут зуба, неће бити васкрсење, те ће они који су се противили истини и благодатним даровима бити у вечним мукама. Стога Исус Христос каже: „Не бојте се оних који убијају тело, а душе не могу убити; него се бојте онога који може и тело и душу погубити у паклу” (Мат. 10, 28).

Смрти се, дакле, не треба бојати ако је остварена могућа христолитост, пошто ће Господ Бог дати победу онима који га љубе кроз Господа Исуса Христа Који је Победилац смрти и Извор бесмртности. Јер „мора ово распаљиво да се обуче у нераспаљивост, и ово смртно да се обуче у бесмртност. А кад се ово распаљиво обуче у нераспаљивост, и ово смртно обуче у бесмртност, онда ће се збити реч што је написана: „Победа прождире смрт! Где ти је, смрти, победа? Где ти је, смрти, жалац?” Жалац смрти је грех, а сила греха је закон. Богу хвала који нам даде победу кроз Господа нашега Исуса Христа” (I Кор. 15, 53—55).

R e s u m é

Dr DIMITRIJE DIMITRIJEVIĆ

HERR JESUS CHRISTUS ALS SIEGER DES TODES
UND QUELLE DER UNSTERBLICHKEIT

Der Tod ist für Jesus Christus ein Übel, denn er ist „Feind“ Gottes sowie durch seinen Ursprung als durch seine Wirksamkeit. Deswegen ist Jesus bis zum Ende seines Lebens der unversöhnliche Feind des Todes. Jesus ist zwar gestorben, aber er hat durch seinen Tod Tod gesiegt und die Unsterblichkeit verwirklicht. Sein Sieg hat grundsätzlich eine allgemeine Bedeutung, aber er wird eine allgemeine Wirklichkeit werden, als sich alle eschatologischen Erwartungen erfüllen. Dann werden die Christen, die Christus ähnlich sind, mit dem herrlichen Leib des Christus auferstehen und der Tod wird definitiv vernichtet.

Р е з ю м е

Dr. ДИМИТРИЙ ДИМИТРИЕВИЧ

ГОСПОД ИИСУС ХРИСТОС КАК ПОБЕДИТЕЛЬ СМЕРТИ
И ИСТОЧНИК БЕЗСМЕРТИЯ

Смерть для Иисуса Христа является злом, т. к. оно „неприятель“ Бога как по своему происхождению, так и по своей деятельности. Поэтому Иисус до конца своей жизни является непримиримым врагом смерти. Иисус, правда, умер но своей смертью он победил смерть и осуществил бессмертие. Его победа имеет принципиально общее значение, но она станет общей действительностью, когда исполнятся все эсхатологические ожидания. Тогда христиане подобные Христу, с прекрасным телом Христовым воскреснут и смерть будет окончательно уничтожена.